

Az MN Textiltisztító és Javítóüzem tevékenységének tapasztalatai és a szolgáltatás fejlesztésének irányai

Danics Ferenc őrnagy

A katonai vezetés már az 1950-es években törekedett arra, hogy a sorállomány által használt, nagy mennyiségű ruházat nagyüzemi karbantartását saját kezelésben levő „mosodákban” megoldja. Ebből kiindulva alakulataink akkori diszlokációjának figyelembevételével egyes helyőrségekben „gőzmosodákat” hoztak létre.

Tekintettel arra, hogy a mosodai hálózat megteremtéséhez szükséges beruházási eszközök nagyon kis mértékben álltak rendelkezésre, ezért a lakományok üresen álló épületeiben került sor a textiltisztító bázisok létrehozására. Így Táborfalván, Marcaliban lóistállóban, Keszthelyen a Festetics-kastély alagsorának egy részében, Gyöngyösön, Kalocsán, Pápán, Pécsen, Budapesten és Balatonkenesén egyéb rendeltetésű épületekben létesültek üzemegységek. Ezek felszerelése, technológiai gépei és berendezései a kor színvonalához igazodtak.

A karbantartás csak a ruházat mosására és vasálására terjedt ki, a szállítását a megrendelők végezték. Az üzem szolgáltatásait az MN katonai szervezeteinek csak egy része vehette igénybe, a szükségesnél kisebb kapacitás miatt. A technológiai folyamatokra zömében a kézi erővel végzett munka volt a jellemző, amely a mennyiségi követelmények előtérbe helyezése miatt alacsony szintű minőséget tudott nyújtani. Meg kell jegyezni, hogy a nagyüzemi mosással szembeni minőségi követelmények akkor a fontossági sorrendben nem az első helyen szerepeltek.

1957-ben megfogalmazódott az az igény, hogy a használatban levő nagymennyiségű vattaruházat vegytisztításához az MN saját kapacitást hozzon létre. Így került sor a budapesti üzemegységünknel NDK importból származó, triklórretilenes vegytisztító gépek beállítására.

Azzal, hogy az MN textiltisztítási igényének jelentős részét befogadó, decentralizált mosó és centralizált vegytisztító kapacitást hoztunk létre, nőtt a szolgáltatás biztonsága és a polgári mosó vállalatok költségcsökkentése mellett tartani ráfordításainkat.

A tárgyalt időszakban – bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre – mintegy 220 fővel dolgoztunk és 35–40 ezer q ruha mosását, illetve közel 3 ezer q ruha vegytisztítását végeztük el évenként.

A bevezetőben jelzett időszak után megvalósult nagyarányú társadalmi fejlődés eredményeként a korábbinál nagyobb hangsúlyt kapott a szolgáltatások jelentősége. Hatására népgazdasági méretekben növekedett a lakossági igény mind a textiltisztítás mennyisége, mind a minősége iránt. Ez ösztönzőleg hatott az igények kielégítését célzó kapacitások létrehozására.

A társadalmi változások meghatározták a katonai szolgálatot teljesítők ellátásának színvonalát is. Ez úgy fogalmazódott meg, hogy a katonáknak a bevonulás előttihez hasonló körülményeket kell biztosítani a Magyar Néphadseregben. Mindezek a textiltisztítás helyzetének felmérésére, reális igények meghatározására és a teljesítés feltételeinek megteremtésére készítették az MN ruházati szolgálatának vezetését. Előljáróink célul tűzték ki, hogy üzemegységeinkben komplex szolgáltatás valósuljon meg a ruházat mosása, vegytisztítása, utánszincszése, javítása és szállítása útján.

A követelmények között kiemelt helyen szerepelt, hogy a katonai ruházata mindig tiszta, jól vasalt, az újhoz közel álló minőségű legyen, biztosítsa a kultúrált, egységes megjelenést mind a katonai foglalkozásokon, mind pedig a lakosság körében.

Üzemünk feladatává vált az is, hogy a technológiai folyamatba építve oldjuk meg a használatra alkalmatlan ruházat kiválasztását és selejtítésre történő előkészítését. Ebben szorosan kell együttműködnünk az MN Ruházati Ellátó Központ katonai üzemei átvevőivel.

A feladatok tisztázása és megszabása után 1968-tól 1978-ig terjedő időszakban nagyarányú tervezői és kivitelezői munka folyt irányításunkkal. Egy mást követően valósult meg a fejlesztendő üzemegységek rekonstrukciója, illetve a váltó üzemegységek létesítése.

A rekonstrukció során kialakított – magas technikai színvonalat képviselő – tipizált géppark jó feltételt biztosít a textiltisztítás mennyiségi, minőségi követelményeinek kielégítéséhez. Elértük, hogy megrendelőink minden üzemegységünkben közel azonos minőségű szolgáltatást vehetnek igénybe központilag jóváhagyott egységes áron. A rendelkezésünkre álló géppark az MN igényeinek maradéktalan kielégítése mellett szavatolja a szolgáltatás biztonságát is.

A mosás, illetve a vegytisztítás nálunk alkalmazott technológiájának kialakításakor kiemelt figyelmet fordítottunk arra is, hogy a nagy értékű ruházatot – az egyéb követelmények kielégítése mellett – kímélően kezeljük és ezzel a viselés időtartamát növeljük.

A vázolt körülmények között karbantartott ruházat elért minőségi színvonalának megőrzése és a használóhoz történő eljuttatása is alapkövetelmény. Üzemünk járműparkjának kialakításakor ezt vettük figyelembe. Így zárt felépítményű, az időjárás viszontagságai ellen védelmet nyújtó NDK gyártmányú gépkocsikat szereztünk be, melyek között kis és nagy szállító terű jármű is található.

A korszerű eszközök, gépek kezelése a minőségi színvonal növelése nélkülözhetetlenné tette dolgozóink szakmai felkészítést és tudati nevelését. Ezért segéd munkásaink körében megszerveztük a mosodaipari szakmunkásképzést, karbantartóinkat pedig a több szakma elsajátítására ösztönöztük, feltételeinek biztosítása mellett.

Politikai téren a szemináriumok, állománygyűlések és egyéb fórumok adtak lehetőséget a követelmény szerinti magatartás oktatására, illetve az MN iránti elkötelezettségünk fejlesztésére.

A rekonstrukcióval elért helyzetünket áttekintve megállapítható, hogy a szolgáltatásokkal szemben megnövekedett igények hatására – bár csak egy üzemegységnél – megvalósítottuk az egyéni jelölés személyi és tárgyi feltételeit is. Így zalaegerszegi üzemegységünknel tisztítás után mindig ugyan azon használatához juttatjuk vissza a testre méretezett ruházatot. Ez nagy jelentőségű az egyén mércthelyes öltöztetésnek biztosításában és kedvező hatású a csapatgazdálkodásra annak kapcsán, hogy a jelölés segítségével megoldott szelektív anyagkezelés kizárja a megrendelők jó minőségű ruházatának rosszul történő cserélődését.

A létrehozott kapacitás két műszakos üzemelés mellett évenként mosásból 13 400 t vegytisztításból (3 műszak mellett) 1100 t. A kapacitásokkal arányosan 1200 fős létszámkeret áll rendelkezésünkre.

A textiltisztítás műszaki és egyéb feltételeinek nagyarányú fejlesztése mellett súlyának megfelelően minősítést kapott a gazdaságosság kérdése is. Előjáróink növelték az üzem önállóságát, egyre több területet határozták meg a helyi döntéseknek. A számunkra kiadott fő feladatok és a hozzá kapcsolódó ösztönzők is e törekvést segítették.

Az a körülmény, hogy a létrehozott 13 400 t/év mosó és az 1100 t/év vegytisztító kapacitás meghaladja az MN igényeit, arra készítetett bennünket, hogy – az optimális letérhelés határáig – a külső megrendelők igényeit is kielégítsük.

A megvalósított elhatározás hevéltotta a hozzá fűzött reményeket, mert az MN szolgáltatási biztonságának fenntartása mellett jelentős árbevételi többletkez juttatott bennünket és rendszeresen nyereséget tudtunk realizálni.

Az üzemi tevékenység több területén felmutatható eredményeink szorosan kapcsolódnak a nálunk folyó szocialista munkaverseny-mozgalomhoz. Ennek alapját a kiterjedt szocialista brigádmozgalom képezi, melyben 56 szocialista brigád közel 900 fővel vesz részt. Tevékenységüket az 1960-as évek közepén kezdték és az eltelt időszakban harmonikusan kapcsolódtak a textiltisztítást végző szervezeti egységekhez. Vállalásaikat az MN ellátásának biztonságával, a textiltisztítás minőségének előállításával, a határidők tartásával, a termelékenység, a gazdaságosság fokozásával és a takarékos gazdálkodás megvalósításával kapcsolatban eszközlik. Segítik a közművelődési határozat végrehajtását, a nőpolitikai és ifjúságpolitikai határozatok érvényesülését. Eredményeik mind a fegyelemre nevelés, mind az üzemi gazdálkodás terén meghatározók. Munkájuk képezte alapját az MSZMP XII. Kongresszusa és Hazánk Felszabadulásának 35. évfordulója tiszteletére kezdeményezett szocialista munkaverseny üzemi sikerének, amivel 1981. május 1-én elnyertük a honvédelmi miniszter elvtárs által adományozott „Éljenjárom Üzem” megtisztelő címet.

Ide sorolható zalaegerszegi üzemegységünk kollektívájának 1982. évi sikere is, melynek alapján kiérdemelték az MNHF elvtárs által adományozott „Szocialista Munka Intézete” kitüntető címet.

Ezek mellett 1981-től napjainkig 4 üzemegységünk elnyerte az „MN Ruházati Szolgálat Éljenjárom Üzemegysége”, illetve 8 szervezeti egységünk az „MN TJÜ Éljenjárom Üzemegysége” kitüntető címet.

Mindezek lelkesítően hatnak állományunkra és további erőfeszítésekre köteleznek bennünket.

Eredményeink mellett munkánk sikerének teljességét késlelteti néhány körülmény, melynek megváltoztatását eddig nem tudtuk elérni.

A rekonstrukció óta napjainkig fokozódott a tervszerű megelőző karbantartás iránti igény, A 10 évet elérő, illetve meghaladó korú technológiai géppark egyre gyakrabban követeli a közép-, és nagyjavítások végrehajtását és ilyen módon az elhasználódott alkatrészek cseréjét. A népgazdaság helyzetének kedvezőtlen alakulása tovább rontotta a tőkés importból származó alkatrészellátást. Arra kényszerültünk, hogy hazai helyettesítőkkal, illetve saját gyártással váltssuk ki szükségleteink zömét. Ez a körülmény fékezi, esetenként gátolja a preventív tervszerűségét. Azzal a veszéllyel jár, hogy ma még biztonságos szolgáltatás a későbbiekben nem lesz fenntartható. A helyzet javítása érdekében megtettük az első lépéseket arra vonatkozóan is, hogy polgári mosó vállalatokkal és a Szolgáltatási Fejlesztő és Tanácsadó Vállalattal együttműködve szilárdabb alapot teremtsünk az alkatrészellátásban. Ugyanakkor fokozzuk a kivitelező és karbantartó üzemünkben a hiányzó cikkek, alkatrészek gyártásának üremét.

Másik gondunk, hogy a szolgáltatásaink keretében alkalmazott konténeres szállítás döntően pozitív gyakorlata mellett a problémák forrása. Amellett, hogy ez az új módszer meggyorsítja a kocsifordulókat, szükségtelenné teszi a rubáznak helyszínen történő munkaigényes számolását és lehetővé teszi a szállítás napszaktól független végzését, hátrányos is, az állandó hiányok és feleslegek képződése miatt. Ezt az teszi lehetővé, hogy a megrendelő és szolgáltató együttesen nincs jelen az anyagátadás-átvételnél és nem kerül sor az átadott ruházat egymás előtti tételes leszámolására. A bizottsági konténertöltés pedig éppen a kifogásolható laza fegyelem miatt nem történik az elvárt tartalommal. A rendelkezések ismétlődése, a készletekben keletkező hiányok és kapcsolódó kár-eljárások e módszer kiterjesztésének lehetőségét kérdőjelezi.

Költségvetési gazdálkodást folytatunk, árbevételeinkből fedezzük a működés költségeit és kedvező esetben nyereséget realizálunk. Ezért kiemelt fontosságú, hogy kapacitásainkat optimális szinten használguk ki és biztosítsuk a rendelkezésünkre álló eszközök és anyagok hatékony felhasználását. E követelmények teljesülése alacsony szinten tartja a működés állandó költségeit, a termelés növekedő mennyisége pedig – a fajlagok csökkenése folytán – ösztönző. A felsorolt körülmények a szolgáltatás biztonságának szavatolása mellett előtérbe helyezik a textiltisztítás gazdaságosságának kérdését is.

Lényeges üzemünk számára az egyenletes és folyamatos leterhelés és az, hogy a katonai szervezetek a szerződött mennyiségek tisztítását rendeljék meg nálunk. Ebben jelentős eltérések tapasztalhatók a gyakorlatban. Évek óta visszatérő probléma december második felétől a következő év márciusáig tartó megrendelési hiány. Következésként a teljesítménybér alkalmazása miatt nemkívánt megtakarítások képződnek a bérben, csökken az állomány jövedelme, sőt esetenként kényszerszabadságok kiadására kerül sor. Egyre inkább azt lehet megállapítani, hogy a pénzgazdálkodásnak a katonai szervezeteknél alkalmazott gyakorlata eltér a kívánatostól. Ezzel összefüggő problémáink abból adódnak, hogy átmeneti időszakra nem tudunk megrendeléseket vállalni és nem kockáztathatjuk a Magyar Néphadsereg ellátásának elsődlegességét. Ily módon kapacitásaink egy része kihasználatlan marad, melynek következményei gazdálkodásunkban éreztetik negatív hatásukat. Ezeket csak a szerződéses fegyelem megszilárdításával tudunk segíteni. Ennek megteremtése azonban meghaladja az üzem lebetőségét.

Mosó kapacitásunk döntő hányadát (mintegy 96%-át) 150 kg-os töltősúlyú mosógépekkel hoztuk létre. Ezt gazdálkodási és munkaszervezési kérdések

indokolták. Ennek következtében a kis mennyiséget mosató több megrendelő anyagát kell egy gépben mosni. A jeltelen ruhák bizony így elválaszthatatlanul keverednek egymással. Így előfordulhat, hogy a leadott új ruhák első mosás után javítottal, elhasználdottal keveredve jutnak vissza a megrendelőkhöz.

Üzemünk tevékenységében előforduló gondok és problémák hosszabb távra meghatározzák tennivalóinkat. A szolgáltatásokkal szemben támasztott követelmények kielégítése népgazdaságunk helyzetének ismeretében állományunk erőfeszítéseit indokolják. El kell érniük, hogy a szállítási szolgáltatás konténeres változatát a feladatokban meghatározott tartalommal alkalmazzuk és elejét vegyük a jelenleg előforduló hiányok – többletek keletkezésének.

A kis mennyiségek tisztítását megrendelő katonai szervezetek védelmében különböző intézkedéseket hoztunk. Elsősorban arra törekedve, hogy keveredésmentesen tudjuk visszajuttatni saját ruhájukat. A teljességet azonban gátolja, hogy néhány üzemegységünknel a szükséges körülményeket nem tudjuk megteremteni, – hely hiányában – másrészt pedig a saját ruházat visszajuttatásának munkaigényes folyamata lehetőségeinket meghaladó létszámmal jár együtt. Így csak kis lépésekkel tudunk előre haladni olyan ütemben, melynek anyagi és személyi feltételeit munkánk eredményeivel teremtjük meg.

E törekvés keretében azon munkálkodunk, hogy a fizikai munkafolyamatok gépesítésében tovább lépünk, ezzel javítsuk a munkakörülményeket és munkaerőt szabadítsunk fel a szolgáltatás minőségi színvonalának javításához.

A nagyértékű technológiai géppark folyamatos működésének biztosítása érdekében javítanunk kell az állagmegóvó munkát és a megelőző tevékenység tervszerűségét. Ennek előfeltétele a jelenleginél kiegyensúlyozottabb alkatrész-ellátás, mely alatt az import alkatrészek hazaiával történő kiváltását, illetve e lehetőség folyamatos kutatását is értjük.

Az 1960-as évek végén beszerzett technológiai gépek és berendezések elhasználódása előrehaladott és ezért a szintentartó beruházásoknak már gépigénye is jelentkezik. Nagyon átgondolt és előrelátó tervezéssel szeretnénk elérni, hogy a követelményeket magas színvonalon kielégítő gépi kapacitások továbbra is a Magyar Néphadsereg rendelkezésére álljanak.